

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
Кафедра філології

Кафедра цифрових комунікацій та інформаційних досліджень

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії ХДАК

Наталія РЯБУХА

_____
(підпис)

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ
ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ
(МОВА НАВЧАННЯ (УКРАЇНСЬКА) ТА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ)
для здобуття наукового ступеня доктора філософії
для вступників на основі НРК 7
зі спеціальності
029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа**

Розглянуто і затверджено на засіданні
Ради факультету
сценічного мистецтва
Протокол № 8
від 22.03.2023 року

Розглянуто і затверджено
на засіданні факультету
соціальних комунікацій і музейно-
туристичної діяльності
Протокол № 9
від 20 лютого 2023 року

Вступний іспит розраховано на іноземців та осіб без громадянства, які здобули вищу освіту за рівнем магістра (або спеціаліста) і мають достатній рівень професійних компетентностей для продукування нових ідей, оволодіння освітньо-науковою програмою підготовки здобувача ступеня доктора філософії. Вступний іспит для іноземців (мова навчання (українська) і спеціальність) проводиться з метою виявлення мовних компетентностей з української мови, а також знань та фахових умінь вступників, які бажають продовжити навчання в ХДАК за для здобуття наукового ступеня доктора філософії з метою удосконалення професійної майстерності для подальшої педагогічної та наукової діяльності в царині інформаційної, бібліотечної та архівної діяльності. Вступний іспит для іноземців складається з двох частин: I частина – мова навчання (українська), II частина – спеціальність. За результатами складання двох частин виставляється загальна оцінка, яка є єдиною складовою конкурсного балу для цієї категорії вступників.

ЧАСТИНА I МОВА НАВЧАННЯ (УКРАЇНСЬКА)

Програма призначена для іноземних громадян, які виявили бажання здобувати освітньо-наукового ступеня «**ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ**» на території України і володіють мовою навчання (українською) в обсязі, який співвідноситься з рівнем «незалежного користувача» (згідно з класифікацією Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти).

Вступний іспит для абітурієнтів з числа іноземних громадян та осіб без громадянства з української мови (далі – вступний іспит) визначає рівень знань української мови та перевіряє комунікативну компетентність, володіння словниковим запасом і граматичними структурами, які відповідають рівню B1 за стандартами Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

1. Мета та завдання вступного іспиту

Вступний іспит має на меті визначення рівня підготовки абітурієнтів-магістрантів із числа іноземних громадян та осіб без громадянства (далі – абітурієнти) з української мови для забезпечення якісної підготовки фахівців з числа іноземців та осіб без громадянства. Під час вступного іспиту абітурієнти-магістранти повинні продемонструвати належний рівень сформованості мовної, мовленнєвої та соціокультурної компетентностей.

Мовна компетентність передбачає володіння абітурієнта фонетичними, орфоепічними, лексичними, орфографічними, граматичними та стилістичними нормами сучасної української мови.

Мовленнєва компетентність охоплює вміння абітурієнта сприймати і відтворювати інформацію українською мовою.

Соціокультурна компетентність передбачає знання абітурієнта з країнознавства, культурології, фонові знання тощо, а також уміння використовувати ці знання в різних мовних ситуаціях у процесі спілкування з представниками інших культур.

2. Вимоги до вмінь і навичок

Складовими мовленнєвої діяльності є рецептивні та продуктивні вміння.

Комунікативна мовленнєва компетентність кандидата має вияв у виконанні різних видів *мовленнєвої діяльності*, а саме: *сприймання, продукція, інтеракція* або *медіація* (зокрема усна або письмова). Кожен з цих типів діяльності може бути пов'язаний з текстами або в усній, або в письмовій, або в обох формах.

АНОТУВАННЯ НАУКОВОГО ТЕКСТУ З ФАХУ

Вступний іспит передбачає оцінювання навичок писемного мовлення в межах професійних потреб студентів і, в першу чергу, навичок побудови писемного висловлювання (анотації) на основі наукового тексту за фахом, оволодіння необхідними лексико-семантичними конструкціями, які використовуються під час опису та аналізу наукового тексту, продукуванні зв'язкового письмового висловлювання.

Анотація наукової статті за фахом передбачає насамперед уміння повно, точно і глибоко розуміти основну інформацію наукового тексту, визначити тему тексту, порядок викладу інформації в тексті, інтерпретувати висновки і оцінки автора, робити висновки і вміти подати власне ставлення щодо прочитаної інформації.

Анотація повинна мати оформлення вступного абзацу на достатньому рівні; точну передачу фактів, відсутність спотворення інформації; нейтральність суджень / передача авторського задуму; дотримання зв'язності і логічності; адекватну стислість тексту, а також правильне мовне оформлення. Рекомендований середній обсяг анотації 500-600 друкованих знаків

СПІВБЕСІДА ЗА ТЕМОЮ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Вступний іспит передбачає вміння вести діалог за темою майбутнього наукового дослідження. Під час вступного іспиту оцінюють зміст і комунікативну наповненість діалогічного мовлення, ефективність і повноту розкриття теми діалогу, адекватність наданої інформації, правильність застосування лексичних одиниць і граматичних конструкцій, доречність і точність використання їх в усному мовленні.

Абітурієнт-магістрант повинен назвати тематику свого майбутнього дослідження, розповісти про роль майбутнього дослідження в розвитку науки, культури, мистецтва в рідній країні та в Україні.

3. Характер мовного матеріалу

Граматичний мінімум з української мови

1. Фонетика. Графіка.

Поняття складу. Наголос і ритміка слова.

Інтонація. Алфавіт. Співвідношення вимови і письма.

2. Словотвір.

Склад слова. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Основа слова.

Словотвір слів, що належать до різних частин мови (іменників, прикметників, дієслів).

3. Морфологія.

Іменник. Загальне значення іменника. Семантико-граматичні категорії іменника. Власні і загальні назви. Конкретні й абстрактні значення іменників. Категорія істот і неістот. Граматичні категорії іменника. Категорія роду. Категорія числа. Категорія відмінка. Категорія збірності й одиничності. Основні значення відмінків. Відмінювання іменників (однина, множина; тверда, м'яка, мішана групи). Деякі незмінювані іменники.

Прикметник. Значення прикметника. Якісні прикметники. Відносні прикметники. Присвійні прикметники. Тверда і м'яка група прикметників. Відмінювання прикметників (тверда і м'яка групи). Ступені порівняння прикметників. Синтаксичний зв'язок прикметника з іменником.

Числівник. Значення числівника. Розряди числівників за значенням і граматичними ознаками. Кількісні і порядкові числівники. Групи числівників за будовою. Прості, складні, складені числівники. Неозначено-кількісні числівники. Відмінювання числівників.

Займенник. Значення займенників. Співвідношення займенників з іншими частинами мови. Особові займенники. Особово-вказівні займенники. Зворотний займенник *себе*. Присвійні займенники. Вказівні займенники. Означальні займенники. Питально-відносні займенники. Заперечні займенники. Відмінювання займенників.

Дієслово. Значення дієслова. Два варіанти дієслівних форм: основа інфінітива і основ теперішнього часу. Дві дієвідміни дієслова. Категорія виду. Категорія перехідності / неперехідності. Категорія особи. Модальні значення необхідності безособових дієслів *не було, нема*. Категорія часу. Вживання часових форм. Категорія способу. Категорія дієслівного стану. Безособові дієслова. Дієслівне керування. Дієслова руху.

Дієприкметник. Активні дієприкметники теперішнього часу. Активні дієприкметники минулого часу. Пасивні дієприкметники. Предикативні форми на *-но, -то*.

Дієприслівник. Дієприслівники недоконаного виду теперішнього часу. Дієприслівники минулого часу. Дієприслівники на *-ся -сь*.

Прислівник. Значення прислівника, його граматичні ознаки. Якісно-означальні прислівники. Прислівники способу або образу дії. Кількісно-означальні прислівники. Обставинні прислівники часу. Безособово-предикативні прислівники, що виражають стан природи. Функції прислівників у реченні.

Прийменники. Вживання прийменників з відмінковими формами іменників. Значення прийменників у прийменниково-відмінкових конструкціях.

Сполучники і сполучні слова, їхнє значення і вживання.

Частки, їх значення і вживання.

Вигуки, що виражають етикет-вітання, подяку, побажання, вибачення тощо.

4. Синтаксис.

Вираження суб'єктно- предикативних відношень.

Просте речення. Розповідне речення. Питальне речення. Спонукальне речення. . Просте ускладнене речення.

Складне речення.

Лексичний мінімум з української мови

Лексичний мінімум має складати щонайменше 2 500 слів і словосполучень, що відповідає широкому профілю навчального закладу. Активний лексичний мінімум має складати щонайменше 1 200 слів і словосполучень.

4. Порядок проведення вступного іспиту

Вступний іспит проводять відповідно до Правил прийому до Харківської державної академії культури у 2023 році.

5. Структура вступного іспиту

Вступний іспит передбачає три субтести для комплексного оцінювання рівня сформованості мовної, мовленнєвої та соціокультурної компетентностей:

- субтест на володіння граматичним матеріалом
- письмовий субтест на текстовому матеріалі в межах професійної діяльності (вид мовленнєвої діяльності – анотація наукового тексту);
- усний субтест, що ґрунтується на фаховому змісті та враховує потреби навчально-професійної комунікації (вид мовленнєвої діяльності – говоріння, співбесіда за темою майбутнього наукового дослідження).

На період воєнного стану тестування проводиться **в дистанційному режимі**

Список рекомендованої літератури

Антонів О. В. Українська мова для іноземців: модуль курс В1-В2 : навч. посібник; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Центр україністики. Київ : Інкос, 2012. 271 с.

Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук, ред. укр. видання - д-р пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєв. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с

Загальноосвітній стандарт з української мови як іноземної (рівні А1, А2, В1, В2, С1) /укл. Н. С. Ніколаєва, Н. О. Бондарева, А. А. Дем'янюк, М. В. Шевченко, В. В. Овдіюк, М. Ю. Якубовська. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/1410876247/>

Козелко І. Р. Практикум з української мови як іноземної (Морфологія: іменник, займенник, прикметник): навч. посіб. Львів: ЛНМУ імені Данила Галицького, 2017. 24 с.

Луценко В.І. Українська мова для іноземних студентів: у 4 т. Том 1: Навч. посіб. Дніпро: Національний гірничий університет, 2017. 83 с.

Мацюк Г. Р. Українська мова. Практичний курс для іноземців: навч. посіб. / Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2017. 195 с.

Назаревич Л. Т., Гавдида Н. І. Українська мова для іноземців: практикум. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2017. 188 с.

Стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою як іноземною, затверджені Колегією МОН України 22.05.2018 р. URL: https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/proministerstvo/doradchi-orga_ni/kolegiya-ministerstva/rishennya-kolegiyi-2018.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

**знань абітурієнтів з числа іноземців та осіб без громадянства,
які вступають до Харківської державної академії культури
в 2023/2024 навчальному році
для здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії
(з ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (УКРАЇНСЬКА МОВА))**

Знання з української мови як іноземної оцінюються за 100-бальною шкалою, початком відліку є 100 балів. Загальна оцінка вступного випробування виводиться на підставі оцінок за кожен його компонент і складає 100 балів, таким чином максимальна оцінка вступного випробування може скласти 200 балів. Іноземний громадянин не отримує рекомендації до зарахування, якщо набирає менше 124 балів.

1. АНОТУВАННЯ НАУКОВОЇ СТАТТІ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ (50 балів).

50-10	Оформлення вступного абзацу на достатньому рівні. Точна передача фактів, відсутність спотворення інформації. Нейтральність суджень / передача авторського задуму. Дотримання зв'язності та логічності. Правильне мовне оформлення. Дозволяється незначна кількість помилок, які все ж не заважають розумінню конспекту.
10-0	Оформлення вступного абзацу на низькому рівні. Передача фактів неточна, інформація спотворена. Не дотримана нейтральність суджень / передача авторського задуму. Логічність речень не дотримується. Мовне оформлення з грубими

	стилістичними і граматичними помилками. Велика кількість помилок, що заважає розумінню готової анотації.
--	--

II. Усне висловлювання (СПІВБЕСІДА ЗА ТЕМОЮ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ) (25 баллов).

25-7	Комунікативно незначні помилки при усному висловлюванні. Відсутність порушень лексичної мовної норми. Реалізованість обраної граматичної структури. Володіння матеріалом за темою майбутнього наукового дослідження. Неспотвореність смислу повідомлення. Відсутність труднощів при усному висловлюванні. Достатній рівень володіння діалогічним мовленням; розуміння питань, їх оформлення відповідно до норм української мови. Дозволяється незначна кількість помилок, які все ж таки не заважають взаєморозумінню.
7-0	Комунікативно значні помилки при усному висловлюванні. Наявність порушень лексичної мовної норми. Нереалізованість обраної граматичної структури. Володіння матеріалом за темою майбутнього наукового дослідження на низькому рівні. Низький рівень володіння діалогічним мовленням; нерозуміння питань, їх оформлення із значними відхиленнями від норм української мови. Наявність великої кількості помилок, які заважають взаєморозумінню. Рівень володіння мовою не дозволяє брати участь у діалозі; нерозуміння питань співрозмовника.

III. Граматичний тест (25 баллов).

25-7	Знання відмінкової системи української мови. Уміння правильно відмінювати іменники, прикметники і займенники. Здатність правильно використовувати прості прийменники на письмі. Відсутність або незначна кількість помилок при використанні форм дієслова. Уміння відрізнити і використовувати види складнопідрядних речень.
7-0	Знання відмінкової системи української мови на низькому рівні. Невміння правильно відмінювати іменники, прикметники і займенники. Відсутність здатності правильно використати прості прийменники на письмі. Наявність великої кількості помилок при використанні форм дієслова. Невміння відрізнити і використовувати види складнопідрядних речень.

ЧАСТИНА II СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Програма вступного іспиту в аспірантуру призначена для здобувачів наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», що вступають в аспірантуру з означеної спеціальності. Мета програми — надати методичну допомогу у підготовці до вступного іспиту в аспірантуру майбутнім аспірантам, здобувачам наукового ступеня «доктор філософії».

Здобувач має виявити на вступному іспиті з інформаційної, бібліотечної та архівної справи високий рівень загальнотеоретичної та професійної підготовки, знання теорії інформації, історії та теорії бібліотечно-бібліографічної справи; розробки періодизації становлення і розвитку інформатики, бібліотекознавства, бібліографознавства, архівознавства як наукових дисциплін; трансформаційного розвитку інформаційних центрів, архівів, бібліотек та споріднених документально-комунікаційних структур, обґрунтування закономірностей їх родовидового поділу в конкретно-історичних умовах розвитку суспільства, окремих регіонах країни і світу; особливості становлення та функціонування інформаційної галузі, формування її основних підсистем і напрямів діяльності; завдання міжнародного співробітництва України в галузі обміну інформацією в умовах глобалізації комунікаційного простору.

Здобувач має знати основні наукові школи та персоналії в бібліотекознавстві, бібліографознавстві, архівознавстві; сучасні тенденції розвитку бібліотечно-інформаційної та архівної освіти, підготовки кадрів для документально-комунікаційних установ в Україні та за кордоном.

Рівень знань, який має продемонструвати здобувач на вступному іспиті в аспірантуру, не обмежується колом питань, визначених у програмі. Він також має вільно орієнтуватися в публікаціях з теми свого дисертаційного дослідження, знати теорію, історію та сучасний стан досліджуваної проблеми.

Згідно з «Правилами прийому до аспірантури ХДАК у 2023 році» вступники до аспірантури подають реферат або публікації за обраною спеціальністю. Іноземці та особи без громадянства відповідно до «Правил прийому на навчання для здобуття вищої освіти в Харківській державній академії культури у 2023 році» при вступі до аспірантури подають дослідницьку пропозицію з обраної наукової спеціальності або завірених в установленому порядку за місцем роботи/навчання кандидата список опублікованих наукових праць і винаходів українською або англійською мовою.

ВИМОГИ ДО ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ОБРАНОЮ СПЕЦІАЛЬНІСТЮ ВСТУПНИКА ДО АСПІРАНТУРИ

Замість реферату вступник до аспірантури має право подати дві одноосібні публікації (наукові статті) за обраною спеціальністю, дотичні до тематики майбутнього дисертаційного дослідження у фахових виданнях

України, включених до категорії Б, або одну одноосібну публікацію (наукову статтю) у зарубіжному фаховому періодичному науковому виданні країн ЄС.

ВИМОГИ ДО ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ПРОПОЗИЦІЇ З ОБРАНОЇ НАУКОВОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ (для іноземців та осіб без громадянства)

Дослідницька пропозиція демонструє бачення вступника щодо бажаної теми дисертації; містить обґрунтування її актуальності, загальну характеристику стану наукової розробки, методології дисертаційного дослідження. Розробка і подання дослідницької пропозиції здійснюються з метою встановлення рівня розуміння вступником обраного предмету дослідження, його концептуальних та методологічних засад; вміння формулювати дослідницькі завдання, прогнозувати наукові результати. Дослідницька пропозиція має таку структуру:

- обґрунтування теми дослідження;
- методологія дослідження;
- очікувані результати дослідження.

У Дослідницькій пропозиції визначаються актуальність, мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження; формулюється дослідницька гіпотеза щодо можливих шляхів розв'язання поставлених завдань; зазначаються методи дослідження, окреслюється наукова новизна майбутнього дослідження.

Мета і завдання визначаються на основі актуальності обраної теми та з визначенням кінцевого результату дослідження. Дослідницька пропозиція демонструє володіння вступником методологічним апаратом в обраній науковій сфері, засвідчує його ознайомлення із сучасними методами досліджень та показує вміння формулювати мету і завдання дослідження, а також знаходити оптимальні шляхи щодо їх вирішення. Дослідницька пропозиція узгоджується з потенційним науковим керівником і підписується ним та іноземним абітурієнтом. Дослідницька пропозиція складається українською мовою. Обсяг Дослідницької пропозиції – 0,2 – 0,3 друк. арк. Вступники подають Дослідницьку пропозицію під час вступу в аспірантуру, її рецензують викладачі кафедри цифрових комунікацій та інформаційних досліджень та приймають рішення про зарахування чи не зарахування поданої Дослідницької пропозиції.

ЗМІСТ

Тема 1. Теорія інформації

Сутність і визначення інформації: атрибутивний і функціональний підходи. Властивості інформації. Форми існування інформації — поле, звук, сигнал. Форми фіксації і тиражування інформації — знаки, символи, коди. Соціальна інформація як найвищий тип інформації. Особливості соціальної інформації та її рівні. Загальні проблеми класифікації соціальної інформації. Структура й особливості соціальної інформації. Змістовний аспект інформації. Соціальний, аксіологічний аспекти соціальної інформації.

Масиви та потоки інформації. Науково-технічна, виробничо-економічна, суспільно-політична, художня, масова інформація: загальна характеристика, структура. Особливості доступу та використання соціальної інформації, зв'язок із духовною підсистемою суспільства.

Тема 2. Інформація як ресурс розвитку суспільства

Поняття інформаційного ресурсу. Види інформаційних ресурсів. Інформаційні ресурси як джерело інноваційних перетворень у суспільстві. Ресурсний підхід до інформації як основа концепції управління інформаційними ресурсами. Системно-технологічні можливості організації інформаційних ресурсів сучасного суспільства. Поняття і сутність інформаційного потенціалу. Основні характеристики інформації як продукту і ресурсу суспільства. Інформаційний ринок: загальна характеристика та особливості.

Управління інформацією в системі соціального управління. Інформаційний менеджмент як засіб досягнення рівноваги в структурі соціоінформаційних процесів. Підтримка інформаційних процесів як мета і зміст управління інформацією на різних рівнях суспільного буття. Інформація як засіб соціального регулювання. Управління соціально-інформаційними процесами на різних рівнях соціальної структури: суспільства, установи, особистості.

Тема 3. Інформаційне суспільство та суспільство знань: основні напрями розвитку

Феномен та основні характеристики інформаційного суспільства. Критерії переходу суспільства до інформаційної стадії розвитку. Поняття та складові процесу інформатизації суспільства. Стратегічні напрями інформатизації, їх обґрунтування. Формування цифрового простору інформаційного суспільства. Соціальні наслідки технологічної модернізації суспільства.

Інформаційна культура суспільства та особистості: мета, рівні, завдання. Формування нової суспільної свідомості. Система управління соціально-інформаційними процесами: методи, техніка та технологія функціонального забезпечення інформатизації.

Перехід до суспільства знань: трансформаційні умови й ознаки. Закон експоненційного зростання обсягу знань. Концепція суспільства знань в сучасній соціокомунікаційній теорії.

Тема 4. Інформаційна інфраструктура суспільства

Поняття, основні складові інформаційної інфраструктури суспільства.

Історичні умови, соціокультурні фактори еволюції складових інформаційної інфраструктури. Поняття про інформаційно-комунікаційні революції в суспільстві. Етапи становлення інформаційно-комунікаційних каналів: виникнення мови, писемності, книгодрукування, електричних комунікаційних засобів (радіо, телефон, телеграф, телевізор, персональний комп'ютер); електронних комунікаційних мереж, інтелектуальних інформаційних технологій.

Документальна комунікація як домінанта розвитку книговидання, книгрозповсюдження, бібліотечної, бібліографічної, архівної діяльності. Закони та закономірності розвитку складових системи документальних комунікацій.

Система соціальних комунікацій: архіви, бібліотеки, музеї, бібліографічні служби, видавництва, книжкова торгівля, ЗМІ тощо.

Сучасний стан та тенденції розвитку інформаційно-цифрового медіапростору.

Індустрія інформаційних технологій, програмного забезпечення та засобів захисту даних. Телекомунікаційна інфраструктура України. Формування системи виробництва інформаційних продуктів і послуг. Центри-генератори інформаційних ресурсів. Бібліотечно-інформаційна діяльність як інфраструктурна галузь. Підсистема науково-технічної інформації. Освітня підсистема. Інформаційні системи і мережі.

Соціально-комунікаційний інститут. Кумулятивні інститути (архіви, бібліотеки, музеї, органи НТІ, телекомунікаційні структури). Некумулятивні інститути (освіта, ЗМІ, культурно-дозвілєві структури, книговидавництва, книжкова торгівля, туризм). Система соціальних комунікацій як змішана господарча система. Системно-організаційні засади конструювання нових соціальних реалій.

Тема 5. Інформаційні системи, мережі, технології

Бази даних: визначення, типологія, етапи розробки. Основні моделі даних: визначення, характеристика. Текстові та табличні процесори: інтерфейс та інструментальні засоби функціонування.

Системи управління базами даних (СУБД): визначення, склад, функціональні можливості. Основні функціональні можливості та призначення СУБД Access. Інформаційні мережі: функції, призначення, класифікація.

Універсальні засоби пошуку інформації в Інтернет: класифікація, методика застосування. Електронний документообіг: сутність, завдання,

можливості. Принципи та засоби управління електронним документообігом. Веб-технології в управлінні електронним документообігом

Електронний архів: принципи організації та структура. Автоматизована інформаційна система: функціональна структура, характеристика базових підсистем.

Системи автоматизації діловодства: загальна характеристика, програмне забезпечення.

Тема 6. Прикладні інформаційно-комунікаційні технології

Загальне поняття соціальної комунікації як сукупності процесів і структур обігу інформації та знань у суспільстві, що забезпечують його існування й розвиток. Соціальна комунікація як засіб організації діяльності на основі цілеспрямованої передачі та обміну інформацією і знаннями. Соціальні функції комунікації. Матеріальна й ідеальна (духовна) складові комунікації. Моделі комунікації. Соціальні аспекти комунікації. Цільові параметри соціальної комунікації. Суб'єкти комунікації.

Виникнення соціально-технологічних комплексів (релігійних, політичних, побутово-традиційних, освітньо-виробничих) та їх вплив на раціональну регламентацію поведінки людей. Розвиток прикладних соціально-комунікаційних технологій. Поняття про глобальні соціальні технології. Глобальна модернізація суспільства: її зміст і тенденції. Соціально-комунікаційні технології позиціонування суб'єктів соціальної діяльності в суспільстві (зв'язки з громадськістю, реклама, іміджмейкінг, бізнес-комунікації тощо). Спеціалізовані ПР-технології (політичні, консалтингові, журналістські). Управління прикладними соціально-комунікаційними технологіями.

Тема 7. Теорія документа як засобу передачі інформації.

Проблеми класифікації документа. Значення системного розгляду документа. Загальні уявлення про документ як систему. Зовнішня і внутрішня структура документа. Властивості документа. Ознаки документа. Реквізити документа.

Документ як єдність матеріальної та інформаційної складових. Документна інформація. Матеріальна основа документа. Форма матеріального носія інформації.

Соціальна роль документа. Загальні функції документа: інформаційна, кумулятивна, комунікативна. Спеціальні функції документа: управлінська, джерельна, правова, меморіальна, статистична, гедонічна, підтвердження авторського пріоритету та ін.

Еволюційні етапи розвитку документа як засобу комунікації: прадокументальний, етап рукописного документа; етап машинописного документа; етап електронного документа.

Сутність та ознаки класифікації документа. Змістовні та формальні документні класифікації. Значення науково обґрунтованої класифікації

документа для ефективного формування, зберігання і використання документних фондів. Зв'язок проблеми формування фондів машинопрочитуваних документів з проблемою забезпечення установи технічними засобами їх сприймання, копіювання, зберігання і використання.

Тема 8. Бібліотечний соціальний інститут: поняття, основні етапи становлення

Бібліотека як підсистема передачі знань у суспільстві. Поняття про соціальні функції і соціальну роль бібліотек у суспільстві. Бібліотека в інформаційному просторі сучасності.

Бібліотечний соціальний інститут (БСІ) як вища форма організації діяльності: основні поняття та визначення. Головні етапи становлення БСІ: рукописний, поліграфічний, електронний. Формування БСІ, поширення поглядів на бібліотеку як базову підсистему соціальних комунікацій.

Єдина система бібліотек України. Типи і види бібліотек. Мережі бібліотек та їх системна організація. Принципи організації функціонування підсистеми бібліотек Міністерства культури України, інших відомчих бібліотечних систем. Перспективи розвитку бібліотечних систем і мереж в умовах інформатизації суспільства.

Тема 9. Бібліотекознавство як наука

Бібліотекознавство як наука про бібліотечну сферу діяльності. Генезис об'єкта і предмета бібліотекознавства. Структура науки. Статус бібліотекознавства в системі наукового знання, його міждисциплінарні зв'язки. Взаємодія бібліотекознавства з суспільними науками. Економічні аспекти в бібліотекознавстві. Бібліотекознавство та технічні науки. Розвиток взаємозв'язків бібліотекознавства, книгознавства, бібліографознавства, інформатики, теорії соціальних комунікацій.

Характеристика соціально-історичних умов виникнення і формування сфери бібліотечної діяльності. Виникнення і розвиток бібліотекознавчої думки. Перші бібліотекознавчі праці XII—XIII ст. Розвиток бібліотекознавчої думки XVI—XVIII ст. Становлення бібліотекознавства в XIX ст. Внесок українських бібліотекознавців у розвиток бібліотечної науки у XIX ст. та на початку XX ст. Основні етапи розвитку вітчизняного бібліотекознавства. Основні етапи розвитку зарубіжного бібліотекознавства.

Сучасні бібліотекознавчі дискусії. Стан терміносистеми бібліотекознавства: загальна характеристика.

Сутність основних парадигм розвитку бібліотекознавчої думки: документивна, інформативна, когнітивна, соціально-комунікативна. Персоналії українських та зарубіжних бібліотекознавців, що розробляли основні парадигми розвитку бібліотекознавства.

Тема 10. Науково-методичне забезпечення діяльності бібліотек: сутність, напрями, організація

Система методичного керівництва бібліотеками України. Провідні бібліотеки — методичні центри універсальних та галузевих бібліотечних мереж. Функції методичної діяльності: організаційна, інформаційна, науково-дослідна, педагогічна. Основні форми організації методичної роботи бібліотек: консультації, аналітичні огляди, семінари, майстер-класи, тренінги.

Методична робота як управління інноваціями. Види змін: радикальні та модифікуючі. Формування методичних центрів бібліотек як професійних консалтингових структур. Переваги консалтингу: високий рівень експертної допомоги, зміщення акценту на процес вирішення проблеми.

Сучасні норми інтелектуального та інформаційного права, напрями їх удосконалення. Законодавча регламентація діяльності в галузі формування та використання електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів.

Тема 11. Управління бібліотечною діяльністю в Україні

Поняття про управління в бібліотечно-інформаційній сфері, його сутність та значення. Об'єкт, суб'єкт, мета та механізми управління бібліотечною галуззю. Функції управління та основні вимоги до управління бібліотекою. Управління бібліотекою як засіб організації та самоорганізації бібліотечних установ.

Бібліотечна сфера як об'єкт державної політики. Державний протекціонізм в бібліотечній сфері. Цілі і завдання державної політики в бібліотечній сфері України. Законодавче регулювання податкових пільг, підприємництва, ліцензування окремих аспектів діяльності в бібліотечно-інформаційній сфері. Законодавча база управління діяльністю бібліотек України. Система органів та рівні державного управління бібліотеками. Професійні об'єднання бібліотечного спрямування як суб'єкти управління галуззю. Державні та локальні цільові програми розвитку БСІ.

Зміни у бібліотечно-інформаційному середовищі. Управління технологічним розвитком бібліотеки. Нормативно-технологічне регламентування бібліотечних технологій: стандарти, технологічні інструкції, технологічні карти, посадові інструкції. Управління інноваціями в бібліотечній сфері. Інноваційна політика розвитку бібліотек України. Економічні методи управління бібліотекою. Стимулювання праці.

Тема 12. Бібліотека як суб'єкт інформаційного ринку

Макро та мікрорівень економічних відносин у бібліотечно-інформаційній сфері, їх специфіка. Інформаційні продукти й послуги як об'єкт правових та товарно-грошових відносин. Ресурсний комплекс бібліотеки: матеріально-технічна, фінансова, кадрова складові. Система економічних показників діяльності установи. Принципи, особливості та канали фінансування бібліотечно-інформаційної сфери. Пріоритети

бюджетного фінансування, обмеження у використанні цільових асигнувань. Платні послуги як варіант цілеспрямованої ініціативної діяльності бібліотек в умовах ринкової економіки. Характеристика перспективних асортиментних груп платних послуг вітчизняних бібліотек.

Маркетинговий інструментарій в сфері бібліотечно-інформаційної діяльності. Паблік рілейшнз у комунікаційній системі маркетингу. Ефективні PR-стратегії у бібліотечно-інформаційній діяльності. Виробництво та використання медійних продуктів у зв'язках з громадськістю. Електронний паблік рілейшнз.

Можливості економічного аналізу як комплексного методу управління господарською діяльністю бібліотек. Критерії та показники ефективності і якості бібліотечно-інформаційної діяльності. Основні види ефективності виробничих процесів: функціональна, економічна, соціальна. Сучасна модель системи управління якістю. Проблеми ідентифікації, стандартизації та сертифікації продуктів та послуг у бібліотечно-інформаційній галузі.

Тема 13. Система бібліотечного обслуговування користувачів

Інформаційні потреби користувачів: поняття, види, методи вивчення, характеристики. Теорія інформаційних потреб та інформаційного обслуговування користувачів. Класифікація індивідуальних та колективних інформаційних потреб користувачів. Співвідношення інформаційного обслуговування, забезпечення та супроводу потреб користувачів.

Особливості вивчення інформаційних потреб користувачів в документально-інформаційних структурах. Масова та індивідуальна робота з читачами. Методика вивчення інформаційних потреб користувачів. Історія вивчення інформаційних потреб читачів. Інформаційні технології у вивченні інформаційних потреб.

Сутність, завдання та технології бібліотечного обслуговування. Види та форми бібліотечного обслуговування. Особливості індивідуального, групового, масового обслуговування; стаціонарного, нестаціонарного, дистанційного обслуговування. Традиційні та новітні технології бібліотечного обслуговування. Загальна характеристика напрямів та можливостей автоматизації у сучасній бібліотеці. Сучасні АБІС: порівняльний аналіз. Автоматизація обслуговування користувачів. Електронна доставка документів. Інтернет у бібліотечному обслуговуванні.

Тема 14. Трансформація бібліотечно-інформаційної діяльності в умовах електронного середовища

Інтеграція електронної комунікації та Інтернету в систему соціальних комунікацій. Функції та переваги електронної комунікації.

Електронна бібліотека: визначення, структура, технології створення. Особливості формування та використання мережевих електронних ресурсів та технологій у бібліотечно-інформаційній діяльності. Інтернетсайти видавництв, електронних книжкових магазинів, бібліотек, інформаційних

центрів. Електронні каталоги та повнотекстові БД. Класифікація та типологізація електронних бібліотек. Проекти створення національних електронних бібліотек. Корпоративні бібліотечні об'єднання. Авторське право в умовах формування та використання ресурсів електронних бібліотек.

Автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи: визначення, види, функціональні підсистеми.

Метаінформація та способи розкриття змісту електронних документів. Функції та види пошукових Інтернет-систем. Пошукові каталоги, пошукові машини. Пошукові інтерфейси. Основні та розширені можливості пошуку мережевої інформації. Технології пошуку в ресурсах глобальної та корпоративних мереж.

Організація доступу бібліотек до мережевих ресурсів. Ліцензійні ресурси. Передплата через консорціуми та передплатні агентства. Ресурси вільного доступу та комерційні Інтернет-ресурси. Підходи та принципи селекції, організації збереження ресурсів Інтернету.

Інтернет-сервіс в бібліотеках: організація, послуги, навчання користувачів.

Тема 15. Теорія аналітико-синтетичної переробки інформації

Мета і завдання аналітико-синтетичної переробки інформації, причини її виникнення. Синонімічність термінів «аналітико-синтетична обробка документів» і «наукова обробка документів».

Види аналітико-синтетичної обробки: складання бібліографічного опису, індексування (систематизація, предметизація, координатне індексування), анотування, реферування, науковий переклад, огляд документів.

Аналіз і синтез як основні методи аналітико-синтетичної обробки документів. Особливості здійснення процесів АСОД для традиційних та автоматизованих інформаційно-пошукових систем.

Специфіка аналітико-синтетичної обробки документів у бібліотечній, бібліографічній, видавничій, науково-інформаційній, архівній діяльності.

Тема 16. Управління автоматизацією бібліотеки

Автоматизація як комплекс наукових, проектних, техніко-технологічних та організаційних заходів, спрямованих на запровадження комп'ютерних технологій у бібліотечно-бібліографічні процеси. Переваги та основні напрями автоматизації бібліотек: створення електронних каталогів; ретроконверсія традиційних каталогів в електронний формат; підключення к мережам передачі даних; забезпечення доступу в Інтернет; провадження автоматизованих робочих місць (АРМ), автоматизація різноманітних функцій бібліотек; розробка сучасних проектів автоматизації бібліотек та створення бібліотечних комп'ютерних мереж, створення повнотекстових електронних бібліотек, організація служб електронної доставки документів.

АІБС як заключна стадія автоматизації бібліотеки. Переваги та недоліки основних видів АІБС.

Основні етапи автоматизації бібліотеки: передпроектне обстеження, розробка технічного завдання на створення системи, проектування АІБС (розробка інформаційного та лінгвістичного забезпечення АІБС, вибір параметрів програмного та технічного забезпечення), конфігурації мережі, впровадження системи.

Основні принципи створення АІБС — модульність програмних, апаратних, лінгвістичних, інформаційних засобів, стандартні комунікативні формати введення — виведення даних, дружній користувачський інтерфейс, надійний захист даних.

Тема 17. Бібліографічна діяльність як система: сутність та структура

Сутність бібліографічної діяльності (БД) як системи, її суб'єкт та об'єкт. Система «документ — споживач» як єдиний об'єкт бібліографічної діяльності.

Діяльнісний підхід як метод пізнання бібліографії. Головна складова — динаміка діяльності, яка визначається рухом документованої інформації у часі та просторі. Основні компоненти бібліографічної діяльності, їхній зв'язок та послідовність: суб'єкт, цілі, об'єкти, процеси, засоби, результати.

Споживачі бібліографічної інформації. Критерії їхньої класифікації.

Бібліографічний пошук як основа БД. Основні поняття, пов'язані з пошуком: «бібліографічний пошук» і «бібліографічне виявлення», інформаційна потреба, інформаційний запит, релевантність, пертинентність, коефіцієнти повноти і точності інформаційного пошуку. Види бібліографічного пошуку. Новітні види Інтернет-пошуку: онлайнний та офлайнний.

Процеси бібліографічної діяльності. Бібліографування як процес підготовки бібліографічної інформації. Його основні методи та етапи.

Бібліографічне обслуговування як процес доведення бібліографічної інформації до споживача. Його основні види: довідково-бібліографічне обслуговування та бібліографічне інформування. Трансформація бібліографічного обслуговування в умовах інформатизації.

Засоби бібліографічної діяльності. Методи, канали, форми передачі бібліографічної інформації. Сучасні електронні канали передачі БІ.

Бібліографічна продукція як результат і засіб передачі БІ. Класифікація бібліографічної продукції за суспільним призначенням, залежно від об'єкта бібліографування, за функціонально-цільовим призначенням.

Актуальні проблеми організації професійної бібліографічної діяльності в умовах інформатизації суспільства.

Тема 18. Сучасна організація виробництва бібліографічної інформації в Україні

Диференціація та інтеграція галузевих знань як передумова трансформації тематичної структури бібліографічної продукції та організаційних форм інформаційного обслуговування споживачів.

Національний рівень системи галузевої бібліографічної інформації України: державна політика, функції та завдання. Сучасні проблеми створення Українського бібліографічного репертуару.

Характеристика діяльності універсальних центрів системи НТІ всеукраїнського рівня: Книжкової палати України, Українського науково-дослідного інституту стандартизації, сертифікації та інформатики (УкрНДІССІ), Український інститут науково-технічної експертизи та інформації (УкрІНТЕІ). Основні напрямки роботи провідних багатогалузевих центрів країни: Державної науково-технічної бібліотеки (ДНТБ) України, Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (НБУВ), Харківської державної наукової бібліотеки (ХДНБ) ім. В.Г. Короленка тощо. Участь галузевих центрів у формуванні галузевих інформаційних ресурсів України.

Галузеві бібліографічні центри. Профілі національної системи галузевої інформації відповідно до змісту бібліографічної інформації, що генерується: універсальний, багатогалузевий та галузевий. Її рівні: всеукраїнський, регіональний та низовий. Центри регіонального рівня системи галузевої інформації.

Інформаційні продукти та послуги галузевих бібліографічних центрів України. Онлайнові галузеві БІР українського сегменту Інтернету.

Основні центри науково-допоміжної бібліографії в Україні.

Основні напрями бібліографічної діяльності обласних універсальних наукових бібліотек України.

Тема 19. Інформаційно-бібліографічні ресурси: визначення, типологія, особливості розвитку

Сутність та специфіка бібліографічних ресурсів, ознаки їх класифікації.

Центри генерування державної та спеціальної, поточної та ретроспективної бібліографії. Спеціальна бібліографія, яка реалізує оціночну функцію. Її підрозділи: науково-допоміжна, професійно-виробнича, рекомендаційна.

Метабібліографія (бібліографія бібліографії) — особливий вид бібліографії.

Склад бібліографічних ресурсів, критерії їх оцінки та якісної диференціації. Автоматизовані бібліографічні бази даних та галузеві Інтернетресурси як складові інформаційних ресурсів: загальна характеристика.

Особливості складу та структури галузевих бібліографічних ресурсів (на прикладі соціогуманітарної, природничонаукової, технічної та культурно-мистецької сфери).

Галузеві бібліографічні ресурси (БР) — посередники між документами природничо-наукової та технічної тематики та їх користувачами. Значення цих ресурсів для забезпечення бібліографічною інформацією (БІ) наукової, виробничої, освітньої та популяризаторської діяльності.

Супільні потреби в бібліографічній інформації конкретного галузевого змісту: (професійні та непрофесійні). Основні чинники, які впливають на зміст і динаміку інформаційних потреб споживачів. Основні категорії споживачів галузевої бібліографічної інформації. Ознаки їх класифікації. Специфіка ставлення користувачів-спеціалістів до галузевої БІ. Методи вивчення потреб споживачів галузевої бібліографічної інформації: загально-соціологічні, спеціально-галузеві.

Тема 20. Бібліографознавство як наука

Об'єкт, предмет, структура, методи бібліографознавства як науки. Зв'язки бібліографознавства зі спорідненими дисциплінами документально-комунікаційного циклу.

Бібліографознавство як наукова дисципліна, що вивчає структуру і властивості бібліографічної інформації, закономірності процесів її створення та доведення до споживача. Основні концепції бібліографії: документографічна, книгознавча, діяльнісна, когнітографічна, інформографічна, культурологічна, комунікаційна тощо.

Генезис бібліографічної науки, основні етапи її розвитку. Фундатори бібліографознавства В.С. Сопіков, В.Г. Анастасевич, В.І. Межов, М.А. Рубакін, П.О. Ярковський (XIX ст.).

Розвиток бібліографознавства I половині XX ст. Внесок в теорію бібліографознавства українських науковців Ю.І. Меженка, С.І. Маслова, М.І. Ясинського, Ф.П. Максименка та ін.

Особливості формування бібліографознавства як самостійної наукової дисципліни з у 1950-60 рр. Наукові дискусії цього періоду щодо понятійного апарата бібліографознавства. Основні напрями бібліографічних досліджень другої половини XX — початку XXI ст.

Історіографія українського бібліографознавства. Тракткування сутності та функцій бібліографії українськими фахівцями Ю. О. Меженком, С. І. Масловим, П. Ф. Іноземцевим, М. І. Ясинським, Ф. П. Максименком, Д. А. Баликою, С. Л. Рубінштейном, М. А. Годкевичем, В. Т. Витяжковим, Д. Д. Тарамановим, Г. М. Швецовою-Водкою, М. А. Низовим, І. О. Вовченко, Н. Ф. Колосовою та ін.

Сучасні теоретико-методологічні проблеми розвитку бібліографознавства як науки. Організація бібліографознавчих досліджень в спеціальних наукових підрозділах національних наукових бібліотек,

Книжковій палаті України, спеціальних кафедрах вищих навчальних закладів.

Тема 21. Архівознавство як наука: об'єкт, предмет, структура, методи, зв'язки зі спорідненими дисциплінами

Архівознавство як наукова дисципліна, що вивчає закономірності розвитку архівної справи як документально-комунікаційної підсистеми суспільства.

Ознаки структурування архівознавства, загальне та особливе в об'єктах досліджень архівознавчих дисциплін. Теорія, історія, організація та технологія архівної справи як предмети досліджень. Загальне та спеціальне архівознавство, їх співвідношення та зв'язки з іншими науками й галузями знань (архівна евристика, архівний менеджмент та маркетинг, архівне фондознавство). Системологія в архівознавстві. Розвиток теорії архівного описування.

Міжнаукові та міждисциплінарні зв'язки архівознавства з документологією, управлінським документознавством, джерелознавством, текстологією, палеографією, дипломатикою, історичною метрологією, сфрагістикою, геральдиком та ін.

Загальнонаукові підходи та методи як інструментарій досліджень сучасного архівознавства. Поняття наукової та професійної термінології. Категоріально-понятійний апарат архівознавства, стан його стандартизації.

Тема 22. Правові засади регулювання документаційної та архівної сфери

Система законодавчих актів, що регулюють документаційну діяльність та архівну сферу. Закони прямої та непрямої дії: загальна характеристика. Закон України про Національний архівний фонд і архівні установи (1994 р., 2001 р.).

Закони України: про культуру; про інформацію; про науково-технічну інформацію; про державну таємницю; про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей; про страховий фонд документації України; про електронний документообіг.

Укази та розпорядження Президента України, спрямовані на розвиток архівної справи. Державні та галузеві стандарти України, нормативно-методичні документи Держкомархіву. Проблеми реалізації, удосконалення та подальшого розвитку законодавчої бази документознавства та архівістики.

Функції Державного комітету архівів України як центральний орган виконавчої влади в сфері архівної справи та діловодства.

Етичний кодекс архівіста: сутність та структура.

Тема 23. Основні етапи розвитку діловодства та архівної справи в Україні

Зародження архівної справи України в Київській Русі та Галицько-Волинській державі. Архіви центральних та місцевих установ литовськопольської доби (XV — перша половина XVII ст.). Архівна справа козацькогетьманської України (середина XVII ст. — XVIII ст.). Створення Українського державного архіву. Роль монастирських та фамільних архівів в розбудові архівної справи.

Особливості розвитку архівів України в XIX ст. Створення архівів губернських правлінь, казенних та судових палат. Відокремлення канцелярій від архівів. Розбудова мережі відомчих архівів. Заснування історичного архіву у Львові, центрального архіву давніх актів у Києві, Харківського історичного архіву. Діяльність губернських учених архівних комісій.

Архівна справа доби Української революції (1917–1920 рр.). Розбудова системи державних архівних установ. Архівне будівництво в Україні за часів радянської влади (1920–1980 рр.). Централізація управління архівною справою. Формування системи партійних архівів. Архівна справа України в роки Другої світової війни. Особливості розвитку архівів України в 1945–1980-ті рр.

Розвиток архівної справи в незалежній Україні. «Програма збереження бібліотечних та архівних фондів на 2000–2005 рр. Функції Українського державного науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства.

Тема 24. Національний архівний фонд України: сутність та структура

Національний архівний фонд (НАФ) України як сукупність архівних документів, що відображають історію духовного та матеріального життя українського народу, мають культурну цінність і є надбанням української нації. Організація документів на рівні системи архівних установ. Комплекси документів загальнодержавного та місцевого значення.

Мережа державних та відомчих архівів. Система архівних установ України як сукупність центральних державних архівів, галузевих державних архівів, місцевих державних архівних установ, архівних підрозділів державних наукових установ, музеїв, бібліотек. Загальні за складом фондів держархіви: Центральний державний архів вищих органів влади та управління, Центральні державні історичні архіви у Києві та Львові.

Спеціалізовані державні архіви (Центральний державний архів громадських об'єднань України, Центральний державний науково-технічний архів, Центральний державний кінофотофоноархів України ім. Г. Пшеничного, Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України). Галузеві державні архіви геологічних, гідрометеорологічних, картографічних та ін. спецвидів документів.

Загальна характеристика складу та структури фондів обласних, місцевих держархівів, архівні відділи райдержадміністрацій. Відомчі та приватні архівні фонди.

Структура (НАФУ) як сукупність трьох груп документів: документальні комплекси, що утворилися в різні історичні періоди на теренах України; документи українського походження, що утворилися за межами України; документи іноземного походження, які опинилися на території України і стали невід'ємною частиною національної історико-культурної спадщини.

Особливо цінні та унікальні документи НАФ. Право власності на документи НАФ. Архівна Україніка.

Тема 25. Комплектування архівних фондів та експертиза цінності архівних документів

Комплектування НАФ як комплекс організаційних, методичних і практичних заходів, спрямованих на систематичне й цілеспрямоване поповнення його цінними для суспільства документами та включення із його складу документів, що втратили свою оперативну значущість.

Експертиза цінності документів як теоретико-методична основа поповнення НАФ. Основні завдання та критерії експертизи цінності. Система науково обґрунтованих ознак (походження, зміст, час та місце створення, зовнішні ознаки), на підставі яких практично визначається ступінь цінності документів.

Організаційні засади діяльності експертних комісій. Функції Центральної експертно-перевірної комісії Держкомархіву України (ЦЕПК), експертно-перевірних комісій центральних і галузевих державних архівів, експертних комісій (ЕК) архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад архівних підрозділів, органів державної влади та місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності.

Міжвідомчі, відомчі та конкретні переліки документів, що використовують при проведенні експертизи цінності.

Критерії визначення джерел комплектування — юридичних та фізичних осіб, які є утворювачами документів НАФ. Повна та вибіркова форма приймання документів на архівне зберігання. Проблеми визначення критеріїв експертизи цінності електронних документів. Державна реєстрація документів НАФ.

Типова, примірна та індивідуальна номенклатура справ: сутність та функції.

Тема 26. Архівне описування, облік, зберігання та організація використання документів Національного архівного фонду України

Описування архівних документів як процес створення вторинної документної інформації шляхом аналітико-синтетичного опрацювання первинної інформації документа. Сутність первинного (ідентифікаційного), реєстраційного та спеціального описування архівних документів. Основні

одиниці описування: архівний фонд, одиниця зберігання, одиниця обліку, документ.

Загальний міжнародний стандарт архівного описання (General international standard archival description ISAD (G)-99), його зони та елементи описання. Принципи та методи архівного описування. Картка фонду, аркуш фонду, архівний опис як результати архівного описування та облікові одиниці архівної інформації.

Види та форми обліку документів в архівних установах. Принципи обліку архівних документів (централізація, уніфікація, динамічність, достовірність, повнота). Фондові каталоги архівних органів, їх завдання та функції в системі обліку НАФ України. Організація обліку особливо цінних та унікальних документів, включених до Державного реєстру національного культурного надбання. Створення страхового архівного фонду, його облік та зберігання.

Сучасні технології зберігання та забезпечення збереженості архівних документів. Вимоги до розташування та розміщення документів у архівосховищі. Режими зберігання архівних документів. Методи та технології реставрації архівних документів.

Основні напрями науково-інформаційної діяльності державних та відомчих архівів. Форми та правила використання архівних документів. Архівна евристика та архівний маркетинг.

Тема 27. Науково-довідковий апарат к документам архівного фонду

Сутність та особливості правового, фізичного та інтелектуального доступу до архівної інформації. Загальнодоступність документів НАФ як основний принцип організації архівної справи в Україні. Науково-довідковий апарат як комплекс взаємопов'язаних архівних довідників (зокрема й електронних), призначений для розкриття складу і змісту архівних документів. Вторинність, ієрархічність та динамічність як атрибутивні ознаки довідкового апарату НАФ.

Особливості типовидової структури довідкового апарату. Типи архівних довідників за їх цільовим призначенням (Центральний фондний каталог, фондний каталог архіву, архівний опис, архівний каталог, путівник по фонду архіву, покажчик, огляд документів, анотований реєстр описів). Горизонтальний та вертикальний рівні облікових та інформаційнопошукових архівних довідників. Міжархівні, міжфондові, внутріфондові архівні довідники: загальна характеристика.

Види архівних каталогів (систематичний, предметний, іменний, географічний, хронологічний, тематичний тощо). Система каталогів архіву як основа забезпечення відбиття повноти змісту фондів архіву. Електронні версії реєстрів фондів як сегмент Національної архівної інформаційної системи. Структура архівного опису та його елементи. Основні види путівників та анотованих реєстрів описів. Перспективи автоматизації пошуку у науково-довідковому апараті НАФУ.

Тема 28. Напрями інформатизації діловодства та архівної справи

Документостворення в умовах поширення комп'ютерних та телекомунікаційних технологій. Проблема правового режиму функціонування електронного документа. Особливості узгодження та підписання електронних документів. Сучасне програмне забезпечення для створення та оформлення електронних документів. Вплив Інтернет-технологій на форми зберігання та передавання управлінської інформації.

Проблема класифікації електронних документів, забезпечення їх зберігання та використання. Вимоги до створення та ведення повнотекстових електронних архівів.

Комп'ютерні офісні системи автоматизації документообігу, їх порівняльна характеристика та проблеми впровадження. Проблема юридичної сили електронного підпису. Законодавство України та інших країн світу про електронний документообіг та електронну підпис. Пошук та використання архівної інформації в автоматизованих ІПС.

Об'єкти та мета інформатизації діловодства та архівної справи. Пріоритетні завдання та етапи інформатизації діловодства та архівної справи в Україні: розроблення інформаційних технологій формування та використання НАФ, формування електронних архівних інформаційних ресурсів, об'єднання локальних БД архівних установ у єдину національну архівну інформаційну систему (НАІС), генерування архівних Інтернет-ресурсів, їх інтеграція у світовий інформаційний простір. Можливості сучасних архівних автоматизованих інформаційно-пошукових систем.

Загальна характеристика базових складових інформатизації архівної справи: науково-архівознавчої, інформаційно-технологічної, організаційно-управлінської. Шляхи формування веб-ресурсів України в мережі Інтернет.

Тема 29. Міжнародне співробітництво у сфері організації документообігу та архівної справи

Міжнародні організації у сфері управління документацією. Досвід управління документацією в провідних країнах світу. Міжнародний стандарт ISO 15489-2001 «Information and documentation — Record management»: завдання, структура, зміст. Обмін досвідом з провідними країнами світу у сфері підготовки фахівців з управління документацією. Зарубіжна архівна україніка: склад та структура. Зарубіжні центри зберігання архівної україніки. Проблеми опрацювання та передачі в Україну архівної україніки. Законодавча база реституції архівних документів.

Міжнародні дескриптивні стандарти та особливості застосування їх в Україні.

Міжнародні зв'язки українських архівістів. Організація архівів та архівної справи в зарубіжних країнах. Роль громадських об'єднань архівістів країн світу в розвитку архівної справи. Основні напрями міжнародного співробітництва в галузі інформатизації архівної справи. Загальна

характеристика світових архівних Інтернет-ресурсів та міжнародних Інтернет-проектів (Архівний портал ЮНЕСКО, Архівна мережа європейського союзу, Архів відкритого суспільства та ін.). Загальні тенденції розвитку зарубіжної архівістики.

Тема 30. Система підготовки та підвищення кваліфікації інформаційно-бібліотечних та архівних кадрів в Україні

Загальна характеристика вітчизняної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для бібліотечно-інформаційної та архівної галузей. Мережа профільних вищих навчальних закладів I-II та III-IV рівнів акредитації. Стан законодавчої бази та державної стандартизації підготовки фахівців для документально-комунікаційної сфери України.

Наукові дослідження кадрового потенціалу архівних та бібліотечно-інформаційних установ України. Теоретичні та методичні проблеми запровадження двоступеневої системи підготовки кадрів, кредитно-модульної системи навчання. Співвідношення фундаментальності та спеціалізації в професійній підготовці бакалаврів і магістрів.

Сучасні вимоги до рівня підготовки інформаційних фахівців. Стан комп'ютеризації навчального процесу, запровадження інноваційних форм і методів навчання, дистанційної освіти. Бібліотечна професіологія.

Система підвищення кваліфікації бібліотечно-інформаційних та архівних працівників. Форми підвищення кваліфікації.

Тема 31. Організація наукових досліджень з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні

Організаційна інституціоналізація науково-дослідної роботи в галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи, провідні науково-дослідницькі центри, проблематика їх наукових досліджень. Планування та організація науково-дослідних робіт з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, в академічних інститутах, вищих навчальних закладах України. Завдання, сутність, мета наукових досліджень, їх взаємозв'язок з управлінською, організаційною, інноваційною, навчально-методичною роботою. Проблеми узагальнення та впровадження результатів наукових досліджень.

Поняття та ознаки наукової школи. Наукові школи в галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Видатні вітчизняні архівознавці, бібліотекознавці, бібліографознавці.

Підготовка науково-дослідницьких та науково-педагогічних кадрів. Аспірантура, докторантура. Спеціалізовані вчені ради по захисту докторських дисертацій з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Наукові ступені та вчені звання в галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Фахові періодичні видання з інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

**Базова проблематика наукових досліджень
у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи**

1. Теорія інформації.
2. Інформація як ресурс розвитку суспільства.
3. Інформаційне суспільство та суспільство знань: основні напрями розвитку.
4. Інформаційна інфраструктура суспільства.
5. Інформаційні системи, мережі, технології.
6. Прикладні інформаційно-комунікаційні технології.
7. Теорія документа як засобу передачі інформації. Проблеми класифікації документа.
8. Бібліотечний соціальний інститут: поняття, основні етапи становлення.
9. Бібліотекознавство як наука: об'єкт, предмет, структура, методи, зв'язки зі спорідненими дисциплінами.
10. Науково-методичне забезпечення діяльності бібліотеки: сутність, напрями, організація. Методичний моніторинг. Консалтингова діяльність бібліотек.
11. Управління бібліотечною діяльністю в Україні: законодавча база, система органів державного управління, професійні об'єднання.
12. Бібліотека як суб'єкт інформаційного ринку.
13. Система бібліотечного обслуговування користувачів: поняття, структура, інтеграція в умовах інформаційного ринку. Види та форми бібліотечного обслуговування.
14. Електронна бібліотека: визначення, структура, технології створення.
15. Автоматизовані бібліотечно-інформаційні системи: визначення, види, функціональні підсистеми.
16. Інтернет-сервіс в бібліотеках: організація, послуги, навчання користувачів.
17. Теорія аналітико-синтетичної переробки інформації.
18. Управління автоматизацією бібліотеки. Стратегічні орієнтири технологічного розвитку бібліотек.
19. Бібліографічна діяльність як система: сутність та структура.
20. Інформаційно-бібліографічні ресурси: визначення, типологія, особливості розвитку.
21. Сучасна організація виробництва бібліографічної інформації в Україні.
22. Бібліографознавство як наука: об'єкт, предмет, структура, методи.
23. Архівознавство як наука: об'єкт, предмет, структура, методи, зв'язки зі спорідненими дисциплінами.
24. Правові засади регулювання документаційної та архівної сфери.
25. Основні етапи розвитку діловодства та архівної справи в Україні.
26. Національний архівний фонд України: сутність та структура.

27. Комплектування архівних фондів та експертиза цінності архівних документів.
28. Архівне описування, облік, зберігання та організація використання документів Національного архівного фонду України.
29. Науково-довідковий апарат к документам архівного фонду.
30. Напрями інформатизації діловодства та архівної справи.
31. Система підготовки та підвищення кваліфікації інформаційно-бібліотечних та архівних кадрів в Україні.
32. Організація наукових досліджень з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні та за кордоном.

Список літератури

Основна:

1. Нормативні акти України в бібліотечній і суміжних галузях [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http // www. nbuv.gov.ua/law](http://www.nbuv.gov.ua/law). Заголовок з екрану.
2. ДСТУ 2394-94 (ISO 5127-3:1981, NEQ) Інформація та документація. Комплектування фонду, бібліографічний опис, аналіз документів. Терміни та визначення. Чинний від 1995-01-01. Київ : Держстандарт України, 1994. 88 с.
3. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 (ГОСТ 7.1-2003, IDT). СІБВС. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання. Чинний від 2007-07-01. Київ : Держстандарт України, 2006. 64 с.
4. ДСТУ 7157:2010 Видання електронні: Основні види та вихідні відомості. Чинний від 2010-07-01. — Київ : Держспоживстандарт України, 2010. 14 с.
5. ДСТУ 7.59:2003 (ГОСТ 7.59-2003 (ИСО 5963-85), IDT). СІБВС. Індексування документів. Загальні вимоги до систематизації та предметизації. Чинний від 2004-07-01. Київ : Держстандарт України, 2003. 34 с.
6. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарєнко. 6-те вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2008. 310 с.

Додаткова:

1. Антоненко І. П. Каталогізація електронних ресурсів : наук.-метод. посіб. / І. П. Антоненко, О. В. Баркова ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : [Б.в.], 2007. 115 с.
2. Булах Т. Д. Рекламна комунікація в книжковій галузі : монографія. Харків : ХДАК, 2017. 232 с.
3. Давидова І. О. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві : монографія / І. О. Давидова. Харків : ХДАК, 2005. 295 с.
4. Давидова І. О. Інформаційний менеджмент : навч. посіб. / І. О.

Давидова. Харків : Друкарня «Мадрид», 2015. 328 с.

5. Давидова І. О., Мар'їна О. Ю. Розвиток цифрових компетентностей студентів бібліотечних спеціальностей // Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. 2020. № 6 С. 97-104. URL: <http://librinfosciences.knukim.edu.ua/article/view/218614>

6. Давидова І. О., Мар'їна О. Ю. Сучасний стан цифрової модернізації бібліотек України // Молодий вчений. 2018. № 11. С. 1001-1005. (URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/11/230.pdf>)

7. Davydova, I., Marina, O., Slianyk, A., Syerov, Y. Social Networks in Developing the Internet Strategy for Libraries in Ukraine // International Workshop on Control, Optimisation and Analytical Processing of Social Networks (COAPSN-2019), Lviv, Ukraine, May 16-17, 2019. Lviv, 2019. P. 122-133. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2392/paper10.pdf>

8. Davydova, I., Marina, O., Marin, S., Peleshchysyn, A. Webometric Analysis of National Libraries Websites // 2nd International Workshop on Control, Optimisation and Analytical Processing of Social Networks (COAPSN-2020), Lviv, Ukraine, May 21, 2020. Lviv, 2020. P. 165-176. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2616/paper14.pdf>

9. Дубровіна Л. А. Бібліотечна справа в Україні в ХХ столітті / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т рукопису. Київ : [Б.в.], 2009. 530 с.

10. Дубровіна Л. А. Історія Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського, 1918-1941 / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. Київ : НБУВ, 1998. 336 с.

11. Ільганаєва В.О. Соціальні комунікації : словник-довідник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022. 328 с.

12. Ільганаєва В. О. Бібліотечна освіта: нова парадигма розвитку : монографія / В.О. Ільганаєва. Київ : Ред. журн. "Бібл. вісн.", 1996. 253 с.

13. Ільганаєва В. О. Організація діяльності бібліотек : навч. посібн. / В. О. Ільганаєва, М. С. Слободяник. Харків : ХДАК, 1998. 125 с.

14. Ільганаєва В. О. Теорія соціальних комунікацій на шляху фундаменталізації медіа-знання // Соціальні комунікації: результати досліджень – 2013 : колективна монографія за ред. О. М. Холода. К. : КиМУ, 2014. С. 5–43.

15. Ільганаєва В. Інтегральна концептуалізація як шлях до розкриття сутності соціальної комунікації // Вісник Книжкової палати. 2019. № 5. С. 14–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2019_5_5

16. Ківшар Т. Український книжковий рух як історичне явище (1917-1923) : моногр. Київ : Логос, 1996. 340 с.

17. Кобелев О. М. Інформаційна аналітика в структурі бібліотечної діяльності в Україні : монографія / О. М. Кобелев ; Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2012. 245 с.

18. Кобелев О.М. Бібліотека в епоху цифрових трансформацій // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. 2020. №3. С.74-78.

19. Корнейчик І. І. Історія української бібліографії. Дожовтневий період : нариси / І. І. Корнейчик. Харків : Кн. палата України, 1971. 374 с.
20. Кушнарєнко Н. М. Бібліотечне краєзнавство : підручник. Київ : Знання, 2007. 502 с.
21. Кушнарєнко Н. М. Наукова обробка документів : підручник / Н. М. Кушнарєнко, В. К. Удалова. 4-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2006. 334 с.
22. Libraries of Pedagogical Institutions of Higher Education on Social Media / Anna Shelestova, Alla Solianyuk, Nadiia Bachynska, Tetyana Novalska, Oleksii Kobieliiev // Amazonia Investiga. 2021. Vol. 10, Iss. 47. P. 197–206. <https://doi.org/10.34069/AI/2021.47.11.20>
23. Маркова В. А. Книга в соціально-комунікативному просторі: минуле, сучасне, майбутнє : монографія / В. Маркова ; Харк. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2010. 251 с.
24. Мар'їна О. Ю. Бібліотека в цифровому просторі : монографія. Харків : ХДАК, 2017. 326 с.
25. Мар'їна О. Ю. Веб-орієнтована концепція розвитку бібліотек в контексті еволюції веб-технологій // Вісник Книжкової палати. 2016. № 10. С.24–27. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2016_10_8
26. Мар'їна О. Бібліотека в медіапросторі сучасності // Вісник Книжкової палати. 2016. № 3. С. 17–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2016_3_7
27. Мар'їна О. Ю. Контент-стратегія бібліотек у цифровому середовищі // Бібліотечний вісник, 2016. № 4. С. 8–12. —URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2016_4_4
28. Сербін О. О. Бібліотечно-бібліографічні класифікації: історична еволюція та сучасні тенденції розвитку : монографія / Олег Сербін ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : НБУВ, 2009. — 138 с.
29. Слободяник М. С. Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій : монографія / М. С. Слободяник. Київ : Ред. журн. “Бібл. вісн.”, 1995. 268 с.
30. Соляник А. А. Система документопостачання бібліотечних фондів: закономірності розвитку : монографія / А. А. Соляник ; Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2005. 229 с.
31. Тимошик М. С. Історія видавничої справи : підручник / Микола Тимошик. 2е вид., випр. — Київ : Наша культура і наука, 2007. 495 с.
32. Швецова-Водка Г. М. Вступ до бібліографознавства : навч. посіб. / Г. М. Швецова-Водка. Київ : Кондор, 2004. 217 с.
33. Швецова-Водка Г. М. Загальне бібліографознавство : навч.-метод. посіб. / Г. М. Швецова-Водка. Рівне, 2003. 165 с.
34. Шейко В. М. Від техногенної цивілізації до інформаційної: виробництво та використання послуг і знань / В. М. Шейко // Вісн. Кн. палати 2000. № 4. С. 21–24.
35. Шейко В. Харківська наукова школа книгознавства, бібліотечознавства та бібліографознавства: система комунікаційних зв'язків /

В. Шейко, Н. Кушнарєнко, А. Соляник // Вісн. Кн. палати. 2012. № 10. С. 45–48.

36. Шейко В. Харківська наукова школа книгознавства, бібліотекознавства та бібліографознавства: система комунікаційних зв'язків / В. Шейко, Н. Кушнарєнко, А. Соляник // Вісн. Кн. палати. 2012. № 11. С. 40–45.

37. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Концептосфера підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів у Харківській державній академії культури // Вісник Книжкової палати. 2020. № 7. С. 34—38.

38. Шемаєва Г. В. Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій : монографія / Г. В. Шемаєва ; Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2008. 288 с.